

Ingvar Stenström

Formation de parolas in Interlingua

**Societate Svedese pro Interlingua
1999**

Un del pioneros de interlingua, Ingvar Stenström (Svedia), presenta le maniera in le qual le parolas de interlingua appare.

Como professor de linguas ille inseniava durante plure decennios interlingua in le gymnasios svedese, e ille es le autor del manual probabilemente le plus traducite in le mundo, “Interlingua – instrumento moderne de communication international”. Ille ha sempre interessate se pro le language e describe ci con multe exemplos le structura de interlingua.

Ingvar Stenström: Formation de parolas in Interlingua
ISBN 91-971940-4-2

Formation de parolas in Interlingua

Parolas – morphemas – phonemas

Quante parolas ha il in Interlingua? Le Interlingua-English Dictionary (IED) contine 27000, le dictionarios de Piet Cleij 45000 e tanto plus longe un investigator (diligente como Piet Cleij) cerca le vocabulos conforme al principios de Interlingua, tanto plus de parolas essera includibile.

Esque le persona qui vole apprender le lingua del parolas international dunque debe inculcar in su capite 50000 vocabulos? No. *Ille debe apprender un numero de morphemas e le mecanismos de formation de parolas.* In mi opinion le numero de tal morphemas in Interlingua – si on non vole exprimer se in un campo specialisate: botanica, zoologia, philosophia, ingenieria etc. – non excede 15000, forsan le morphemas vermente “general” non es plus que 10000.

Il es dunque desirabile, mesmo necessari pro non espaventar usatores futur. que on, parlante del amplexo del vocabulario de Interlingua, explica clarmente le factos sequente:

- Nulle persona ha besonio de tote le vocabulos de un lingua (Duo expertos de specialitates diverse pote cata uno posseder e mastrar 10000 terminos que le altere experto non sape del toto.).
- Le numero de *parolas indispensable* in le vita quotidian es multo plus limitate: 2000-3000 parolas.
- Habente apprendite le structuras del formation de parolas on besonia apprender 2000 *morphemas*, morphemas de base e affixos e post isto un interlinguaphono ha jam un instrumento de comprehension adequate pro le majoritate de situationes, proque 2000 morphemas es facilmente transformate in 7000-8000 parolas.

Que es dunque iste miraculose “morphemas” que evidentemente face multo plus facile le vita del povre studente de linguas? (Ecce jam un tal parola, que non es obligatori in le tresor del parlator general.)

Como nos sape le “vocabulario international” se trova ubique, in tote linguas que ha su origine in Europa, a un extension variante. Illo es de facto un tresor commun e le capacitate de *analysar* iste parte de su proprie lingua es de alte valor pedagogic e – io volerea dicer – cultural. Un tal

analyse methodic como parte del curriculo gymnasial esserea un demonstration del hereditage europeu e adjuta indiscutibilmente le apprension de altere linguas – nos lo sape per longe experientia in Svedia.

Ante comenciar le explicationes es necessari

Definitiones de “parolas” - “morphemas” - “phonemas”

Un morphema es le minime elemento de un parola que porta un signification. Un parola consiste de un o plure morphemas.

In-cred-ibil-itate es un parola consistente de quatro *morphemas*

Un morphema consiste de un o plure phonemas.

Un phonema es le minime elemento de un morphema que lo distingue de un altere morphema.

Ex. In le morphemas *par* e *rar* il es evidente que le prime r in *rar* cambia le signification de *par*. Illo es un altere morphema, in iste caso tamben un altere parola.

Un phonema es representate per un littera o un combination de plure litteras. Un phonema pote pronunciar se con *sonos* differente, sed si iste sonos non cambia le signification, illos non es phonemas. Exemplo “rar” pronunciate per le uvula in loco de per le apice del lingua, i.e. [RaR] in loco de [rar] non evoca un altere idea, e per consequente non es un nove morphema.

Que nos retorna al morphemas!

Le morphema que porta le signification le plus importante se nomina *morphema de base*, p.ex. *cred* in nostre exemplo in supra.

Morphemas que precede le morphema de base es *prefixos* e morphemas que es addite post le morphema de base es *suffixos*. (Il ha etiam le minus importante *infixos*, p.ex. *n* in *vi-n-cer* e *m* in *ru-m-per*; le morphemas de base se vide in *vic-t-oria* e *rup-t-ura*. Le infixos es sin interesse in le formation active de nove parolas).

Typos de formation

In le linguas germanic il es possibile formar un numero quasi illimitate de nove parolas per combinar un o plure altere parolas. In anglese sovente per simple juxtaposition de duo substantivos o, como in le linguas scandinave

per junger los in un sol, a vices assatis longe vocabulo. In le jornal de hodie io legeva le parola svedese “eurovisionsschlagerfestivalsrepetitioner-na”, que es facile a decifrar e compender mesmo a non-scandinavos. Divide secundo morphemas illo pare plus clar assi:

euro-vision-s-schlager-festival-s-repetition-er-na.

In isto le -s- es morphema del genitivo, -er- del plural e -na le articulo definite postpositional, i.e. morphemas grammatic

In Interlingua iste typos es rar. Le parolas componite se substitue per combinationes analytic de substantivos e adjectivos sovente relationate per prepositiones. Le “teacup” deveni “tassa a the”, le german “Holzkohle” deveni “carbon de ligno”, “Schutzdach” “tecto protective” etc.

1. Parolas componite tamen existe.

1 A: Combinationes de substantivos ligate per un vocal ligative, *-i-* in parolas de origine latin (*silv-i-cultura*), *-o-* in vocabulos grec (*psych-o-logia*). (Il ha un regula practic pro discernere qual vocabulos es grec: illos contine un *y* o le digraphos /Sic!/ *ch, ph, rh* o *th* o le suffixo *-ic*).

1 B. Verbo in le presente + un substantivo. Iste combination sovente indica un utensile, per le qual on manea un objecto. Ex. aperilattas, conta-kilometros, coperi-catena (de un bicyclo), guarda-fango, lancia-granatas, lancia-torpedes, porta-aviones, pressa-limon/es/, sicca-capillos, tira-lineas, torna-discos. Karel Wilgenhof, le plus profunde experto del vocabulario de IED ha publicate un ample studio i.a. de iste formationes in *Currero* numero 59. (Contrarimente a Wilgenhof io pensa que on debe inserer le lineetta de ligation inter le verbo e le objecto, proque le parolas de iste modo deveni minus longe e plus facile a recognoscer.

1 C. Juxtaposition simple: motor Diesel, nave pharo, nave viking. Incomparabilemente plus numerose es

2: Derivation per affixos

2 A. Per prefixos

Le morphema de base **port-** + le vocal del classe verbal principal **-a-** + **-r**, le sol signo del forma infinitival, resulta in le verbo **portar**. Per le addition de prefixos e altere suffixos, cuje significationes on debe aprender si tosto

como possibile, nove series de parolas es create.

**ex-portal, ex-porto, ex-porta-a-t-ion, ex-port-a-t-or
im-portal etc.**

**re-portal, re-porto, re-port-a-t-ion re-port-age, re-port-ero
trans-portal, trans-porto, etc.**

ad-portal (Le incontro del consonante final del prefixo e le consonante initial del morphema de base causa un **assimilation**, e le duo consonantes deveni plus simile le un al altere a fin de esser plus facile a pronunciar), **apportal, apporto. Apprender** es un altere exemplo.

Assimilation (<ad-simil-a-t-ion) es le **influentia del consonante initial del morphema de base sur le consonante final del prefixo**. Illo pote esser *assimilation total* como in *aprender* o *assimilation partial* como in *importar*, ubi le consonante nasal-dental **-n** se approxima al consonante labial sequente, que es pronunciate per le labios (un nasal-labial) e assi deveni **-m**.

In- con le duo significaciones “opposito de” (apud adjectivos) e “in-, in le direction intro, o essente intra” (apud verbos o derivatos de verbos) es quasi sempre assimilate. Isto es valide etiam pro **ad-**, e vidente consonantes duple on pote quasi sempre supponer un assimilation. Isto es utile a saper, proque **ab-** con le signification opposite (illo indica un allontanamente) non forma assimilationes, un **bb** dunque non pote esser un composition con **ab-**. Iste prefixo ha duo variantes combinatori: **abs-** ante **c** e **t**, e **a-** ante **v** e **m**. Exemplos: **abs-cesso, abs-tin-e-nt-ia, abs-trah-er; a-vert-e-r** e **a-mov-e-r**.

Iste sorta de cognoscentia servi le analyse solmente, in general on non forma nove parolas per iste variantes del prefixos. Iste parolas “jam existe”.

con- (como in *con-fluentia*) es un altere prefixo con variantes assimilate:

con- e su variantes (allomorphos) ha duo significaciones multo differente:

1. Quasi identic con le preposition **con**: with, /zusammen/ mit, avec, i.e. indicante le presentia de duo o plures; contacto; habente... Ex. Io veniva con mi filio e nos mangiava con gusto carne con patatas rostite.

2. Intensification del action. *Com-batter* = “batter usque le victima es vincite”. *Cor-roder* = “roder usque al destruction complete (del metallo)”.

col- ante **l-**. Ex. *col-laborar, col-luder*

com- ante **b-** e **m-**. Ex. *com-batter, com-mover*

cor- ante **r-**. Ex. *cor-rumper, cor-roder*

co- ante **vocal** e **h-**. Ex. co-operation, co-exister, co-herente. Sovente con un notion accessori de partenariato. Ex. co-pilota, co-idealista

Un simile duple significaion ha **per-** 1.. = le preposition. through, by means of, by. Ex. per-forar, 2. Como in **Con-** 2. Ex. Per-durar, per-enne (per annos), per-sequer, per-secution, (sequer alcuno usque on le trova o puni); per-verter = verter se multo ab lo que es normal.

ante- e **post-** es duo prefixos identic con le prepostiones, sin assimilationes. **anti-**, **contra-**, **circum-**, **pre-**, **auto-** e **amphi-** (prefixos grec), **gran-** que indica un persona del mesme familia un generation remote, **super-** e su synonymo grec **hyper-** e su opposito **hypo**, **re-**, **retro-**, **ultra-**, **equi-**, **mis-** (erroneemente) - ecce un longie serie de prefixos que se “comporta” ben e non se cела per assimilationes o variantes. Certe alteres on debe observar: Le pares **extra-** indica que un cosa se trova extra un altere, **extro-** indica un movimento de un cosa ex un altere. Ex. extra-mural, extro-vertite.

Paralleles es **intra-** se trovante in ...; **intro-** se movente a in.... Ex. introduction. **Inter-** debe esser strictemente separate de **intra-**; le differentia es grande inter *intercellular*: “inter le cellulas” e *intracellular* “in le cellula/s/.

Le suffixos grec, essente usate preponderantemente in le scientias, es rar, sed sin complicationes identificabile. **Pan-** total, tote, **proto-** le prime, le originari. Illos es assatis clar. Le prefixo privative grec **a-** con le signification non habente..., sin ..., pote causar confusiones con le variante combinatori del prefixo latin **ab-**.

de- 1 = le preposition *de*, i.e. distantiamento: de-cafe-in-ar, de-calc-ific-ar

2. “Movimento de alque o alcuno a basso”: de-scender.

3. concernente (como le preposition in “parlar/scriber de”): de-scrib-er

dis- 1 opposito: dis-contente, dis-ordine.

dis- 2 distribution, “in omne directiones”. Dis-seminar, dif-ferente, di-verter

Dis- es assimilate e ha ante consonantes sonor le variante (allomorfo) **di-**.

ex- appare como **e-** ante consonantes sonor: e-gres-s-o, e-lec-t-ion, e-radicar, e-vacuar, e-vader, e-vocar; **ef-** ante **f-**: ef-fluentia, ef-fortio.

sub- sovente assimilate: sub-premer > sup-primer; variante ante **p-** e **t-**: **sus-**: sub-pender > sus-pender. (Le signification del suffixo a pena distinguibile:) sub-tener > sus-tener.

trans- trans-atlantic. Duo variantes: **1. tra-** ante certe **d-**: tra-ducer.
2. tran- ante s- Tran-silvania, tran-scription.

Discutibile e dubiose es a vices le selection de IED inter **dis-** e **de-**. Es vermente *dispopular* preferibile a *depopular* (facere emigrar le population de un pais)? *Dispopular* ya de facto pote significar *impopular*. *Disflorar* con duo significationes al latere de *deflorar*? Le protypismo in absurdum!

(Il ha casos in le quales le signification de lo que esseva originalmente un composition con un prefixo se ha tanto palliditate que il servi a nihil facer un analyse).

2 B: Derivation per suffixos

Le spatio non permette un tractamento complete del suffixos. Principalmente le definitiones exigerea longe explicationes, que forsan potera sequer in un edition elargate, si un tal esserea demandate.

Nota un regula importante: un vocal final de un morphema de base es ommittite ante le addition de un suffixo. Cultur-a > cultur-al, femin-a > femin-in, vir-o > vir-il.

Substantivos > adjectivos

-al Le desinentia le plus frequente de adjectivos: “pertinente a o characteristic de”: cultur-al,

-ial Variante sovente usate post -nd, -nt-, -rd-, -rt-: mund-ial, confident-ial, cord-ial, part-ial.

-ar Variante usate si le morphema de base contine un -l-: stell-ar, cellular.

-ari Rar: legenda - legend-ari, revolution - revolution-ari.

-esc “In le stilo de ...”, “typic pro ...”: barbar-esc, cavaller-esc, leon-esc, student-esc.

-ette Diminutive, caressante: belle > bellette.

-il Rar. Non productive o “non active”, i.e. nulle nove parolas es formate con iste suffixo: viro - vir-il, infante - infant-il, puer-o/-a - puer-il.

-in Usate in poc parolas frequente, sed productive pro designar derivatos chimic e medicinal: aquil-in, can-in, equ-in, femin-in; alcal-in (< alcali).

(In Interlingua Grammar, pagina 62, se trova un nota interessante e poco observate: “Le forma substantivisate **-ino** pote esser usate pro designar le

progenitura, le juvenes de animales.” Catt-ino, leon-ino. Proque non?)

-ose “Plen de”, “ric de”: pericul-ose, orgoli-ose.

-i/an 1. Pertinente a un habitante o al lingua del stato X o al loco Y: America - americ-an. Roma - romano.

2. Characteristic de un adherente de un persona, propheta o ‘guru’.

-i/ano/-ana Substantivisation masculin respectivamente feminin: un americano/americana, norvegiano: christ-iano, luther-ano *Attention: Tamben le lingua: Simona parla romani-ano.*

-ese Synonymo et de **-//an 1** et de **-i/ano 1.**: franc-ese, sved-ese.

-esa Synonymo del substantivo **-i/ano** = habitante o lingua de: Kim es un svedesa.

Verbos > adjectivos

-nte Participio presente: cant-a-nte, leg-e-nte , aud-ie-nte.

-ide Adjectivo non productive pro verbos del classe **-e-**: tim-er > tim-ide; rig-er > rigide, frig-er > frig-ide, ferv-er > ferv-ide. (Substantivos correspondente se forma con **-or**: tim-or, rig-or etc.)

-at-, -it- forma le participios perfecte del verbos del classe **-a** respectivamente del classes **-e** e **-i-**. Illos es adjectivos e sub-stantivabile. Illos es tamben identic al thema supinal que precede alcun suffixos. Un tertie e quarte forma del suffixo supinal del latino esseva **-t-** e **-s-**.

-at- Educate (un educato),

-it- (Un libro ben) scribite, (un obra) finite.

-t- aper-te

-s- Confuse (< con-fu-n-d-s-e), per-ver-se (< per-vert-s-e)

-ive es un del suffixos adjectival que debe esser precedite per iste formas: conserv-at-ive, educ-at-ive, defin-it-ive, re-gre-s-s-ive (re-grad-s-ive).

-at/ori Adjectivo relatate a un “**-at/or**”, un persona qui (face alque): laudar, laud-at-or, laud-at-ori. Un oration laudatori.

-bile (-a-bile pro verbos del classe -a-, -i-bile pro le classes -e- e -i-)

1 que pote esser-te: cant-a-bile, leg-i-bile, aud-i-bile.

2 que es digne de esser-te: honor-a-bile. (Wilgenhof in su *Notas mixte* folio 50, informa que iste suffixo da nascentia a 637 nove parolas in IED. Il probabilemente ha plus de tales!)

De interesse plus tosto historic es le variante **-ile** in *facile* que pote esser interpretate como *fac-ibile*, *doc-ile* e *ut-ile* (ex un verbo latin *uti*).

Adjectivos > substantivos

-essa 1 Le qualitate de esser ...: fin-essa, trist-essa.

-ia 1 Synonymo frequente post **-nte**: toler-a-nt-ia.

-ia 2 Specialmente

-itate Synonymo de ancora plus grande popularitate e productivite que: -essa.

-itude Rar. Non productive: grat-itude, lat-itude, ampl-itude.

Adjectivos > verbos

-i-fic-a-r Facer/render qualcosa: pur-i-ficar. Usate tamben post substantivos: petr-if-icar.

-is-a-r Synonymo: re-al-is-a-r, civ-il-is-ar

Nove substantivos ex substantivos

-ada 1 Productio facite ex ...: limon-ada. Orangi-ada.

-ada 2 Serie de ...: column-ada, fenestr-ada.

-age 1 Un 'unitate' consistente de ...: banda > band-age, folio > foli-age.

-alia Collection sin valor de ...: ferr-alia, papir-alia, cos-alia.

-astro Inferior, sin valor; non genuin: medic-astro; patr-astro, matr-astro.

-ata Contento o quantitate continite in un ...: coclear > coclear-ata, man-ata, pugn-ata.

-ato Status, dignitate o officio de ...: episcop-ato, director-ato, doctor-ato, magistr-ato, novici-ato.

-ario 1 (Lat. -arium) Loco pro collection de /substantivos/: herb-ario.

-ario 2 (Lat. -arius) Persona habente le carga de un ...: bibliothec-ario, mission-ario,

-essa 2 Forma feminin de titulos de nobilitate: princ-essa. cont-essa, baron-essa. **3** femina de animales non finiente per -o: leon-essa, tigr-essa.

-iera Loco ubi vive o cresce ...: columb-iera, formich-iera, gallin-iera, taxon-iera, vulp-iera; aven-iera, ris-iera. **2** Receptaculo que contine: farin-iera, mustard-iera, sauc-iera, sput-iera, tabach-iera, the-iera. Multissime parolas practic pote esser formate con iste suffixo!

-iero Arbore, arbusto o planta portante fructos: fico > fich-iero, gumm-iero, persica > persich-iero, pir-iero, pom-iero, frambes-iero, frag-iero.

-ero Persona qui labora professionalmente con ...: barb-ero, camer-ero, corb-ero, libr-ero, obr-ero, scarp-ero.

-eria 1 Le local o le profession/mestiero del -ero **2**

-etto (le plus sovente) **-etta** si le substantivo original fini per -a. Diminu-

tivo. Un variante minor de ... (persona o cosa): pacco > pacchetto, cassa > cassetta.

-ismo Doctrina o religion: baha-ismo, christian-ismo, muhammedan-ismo, mystic-ismo, skeptic-ismo, social-ismo.

-ista 1 Adherente de un -ismo. **2** Persona qui labora con un arte o un profession technic.

Verbos > substantivos

-ada Action continueate o prolongate: cavalc-ada. (Derivatatos de verbos in -e- e -i deberea secundo mi opinion haber -ida, p.ex. Curr-ida).

-age 2 Acto o le resultatato de un /sol/ acto: heredit-ar > heredit-age, marit-ar > marit-age, tann-ar > tann-age.

-mento: -(a)mento post verbos con le vocal *-a-* ante le infinitivo e

-(i)mento quando iste vocal es *-e-* o *-i-*. Action, sovente un acto singular, "reguardate con referentia a su effectos e resultatatos" (Interlingua Grammar) o le resultatato de un action: amend-a-mento, fund-a-mento, even-i-mento. Un suffixo con definition multo vage.

-or 1 Substantivo abstracte formate ab verbos finiente per *-er* e habente un adjectivo *-ide*. Stato o sentimento de ...: cal-or, ferv-or, frig-or, rig-or.

Le suffixos sequente debe esser precedite per le forma del supino latin:

Verbos finiente per -ar ha le forma -at-

Verbos finiente per -ir ha le forma -it-

Verbos finiente per -er sovente ha -it-, sed sovente conserva le morphema supinal del latino, -t- e -s-, lo que causa in multe casos un assimilation.

-or 2 Persona qui (o machina que) face qualcosa: cre-a-t-or, administr-a-t-or; con-sum-it-or; elev-a-t-or.

-orio Local ubi on face qualcosa: observ-a-t-orio, purg-a-t-orio, abatt-it-orio, aud-i-t-orio.

-ion Action o resultatato de un action: organ-is-at- ion, add-it-ion, aud-i-t-ion.

-ura Action o plus sovente le resultatato de un action: cre-at-ura, pic-t-ura (< pi-n-g-er), pol-i-t-ura.

Le affixos technic e scientific, le major parte de origine grec, es de frequentia minus grande e io debe lassar los hic extra consideration.

Cambio de vocales (apophonia)

Un phenomeno que ha jocate un rolo importante in le formation de parolas

in le latino – sed que ha solmente interesse historic pro nos, proque illo non plus ha un function in le formation de nove parolas – es le **apophonia, un cambio del vocal del morphema de base quando isto non es le prime morphema**. In le proto-latino le accento tonic probabilemente esseva sempre sur le prime syllaba e quando un prefixo es ponite como le prime syllaba iste reduction de vocales occorre in le morphema de base, non plus accentuate.

au > u clauder > in-cluder, > ex-cluder.

a > i si solmente un consonante seque (“syllaba aperte”, finiente per un vocal): fac-er – in-fic-er

a > e si duo consonantes seque: fac-er fac-t-o, ef-fec-t-o (< ex-fac-t-o)

e > i si solmente un consonante seque: reg-er, di-rig-er (< dis-reg-er)

e = e si duo consonantes seque: di-rec-t-ion (< dis-reg-t-ion).

Le verbos con duple themas

Quando le duo phenomenos “complica-le-vita”, le assimilation e le apophonia ambes se incontra in un morphema de base, se produce un allomorfo, un variante que sembla a prime vista bastante irregular

In *Interlingua Grammar* se trova un capitulo, un breve capitulo de tres paginas que face felice le inimicos del linguas naturalistic: Sur le pagina 85 comencia le appendice I *Double-Stem Verbs*. “Aha”, illes pensa, “in Interlingua il ha verbos irregular – le horror de tote studentes de linguas”. No, in Interlingua il *non* ha verbos irregular (excepte *sia* e le optionales *era* e *son*), si on non vole deviar del language practicate desde 50 annos. In illo on scribe “ha legite” e non “ha lecte”. Si isto es facibile in espaniol (ha leido) illo naturalmente debe esser regular in un idioma que ha su ration de exister per le besonio del rationalitate de haber un lingua facile. Ante le apparition del lista de discussiones INTERLNG in le Internet, io habeva vidite iste forma “lecte” apud solmente un sol persona durante mi longe periodo de active usator. Quando on informa re Interlingua il es sempre le enunciation “Il non ha verbos irregular” que evoca un approbation audible!

Le usator/es/ del secunde thema del verbos como forma del participio passate non ha ben legite le capitulo: “In Interlingua the irregular second stem of verbs has nothing to do with matters of conjugation. It is a stem which occurs in certain derived nouns and adjectives and prevents these from assuming unnaturally distorted forms...”

Conclusion: Non introduce formas irregular del verbos!

Le lege del analogia – le plus forte dirigente del evolution de un lingua

Pro formar le femininos il ha le sequente vias:

1. Parolas differente quando le differentia del sexo es essential: viro – femina, patre – matre, tauro – vacca.
2. Si nostre infante es un filio o un filia, un puero o un puera non es sexualmente essential. Iste parolas es formate secundo le modello le plus frequente: **-o>a**. Parolas masculin finiente per un consonante adde un **-a**: senior – seniora. Possibile tamben professor – professora. (Preferibile al alternativa italian plus longe: professoressa.)
- 3 A **-essa** sposa o filia de persona regal o nobile. B **-essa** feminino de animales, cuje masculinos non fini per -o: tigre – tigressa, leon – leonessa.
4. **-/t/or (-/s/or)>/t/rice**: traduc-t-or – traduc-t-rice. In titulos de professiones le tendentia es de non cambiar le titulo masculino.

Substantivisation de adjectivos da le occasion de monstrar le sexo. “Le bello in le familia esseva le tertie filio e le bella le prime filia”. Hic *Interlingua Grammar* (§ 41) e le *Grammatica de Interlingua* de Karel Wilgenhof prescribe que certe adjectivos non pote cambiar le forma. Inter illos se trova alcunes frequentissimo usate pro personas: *juvene, vetere, -ese*.

In quasi tote le linguas on ha qualche signo, methodos, modos de exprimer le feminino. In francese on adde in scripto un -e, que face audibile le consonante final. In espaniol on adde un -a, ex. profesor - profesora etc.

In Interlingua non existe multe possibilitates de indicar le sexo excepte al substantivo. In despecto de su proprie regulas – theoreticamente fixate in le grammatica – dr. Alexander Gode ipse¹, un grande pragmatico, debeva multo tosto ceder al exigentia de claritate e usar le methodo natural – le maniera le plus frequente e regular: Ille scribe in *Scientia International - Novas del mense in Interlingua* (februario 1964) del hobby de multe feminas in Svedia de tricotar sweaters: “...in un anno x sweaters per svedesa”. **Le “systema linguistic inherente” de Interlingua exige que se usa tote le potential de expression del lingua mesme.** Il non ha spatio pro livrar le exemplification desirabile de isto, sed cata linguista lo sape.

1 Le ultime director de recercas del International Auxiliary Language Association (IALA) que publicava in 1951 interlingua e assi le redactor in chef del “Interlingua-English Dictionary”

“Fundamentalistas” qui considera sancte le regulas de 1951 non lo comprehendera. Sed le lege de analogia regna.

Qui forma le lingua?

Le lexicographos, le grammaticos e le autores de manuales ha intialmente, quando il se tracta de un lingua plus o minus planificate, un grande influenza – in p.ex. Volapük e Esperanto quasi total – sed si tosto que un lingua entra in uso practic, le “creatores” es super toto le parlatores e le scribentes qui lo practica pro communicar in circumstantias quotidian. Le uso oral – le forma original de omne lingua natural – quasi totalmente es dirigite per le lege del analogia. Le prevalente structuras inherente de un lingua decide. Un scribente sovente ha le tempore pro reflecter, ponderar e consultar dictionarios e grammaticas. E si ille elige un mal solution pro esser ben comprehendite, ille *non lo nota* per le reaction immediate del interlocutor. In conversationes e discussiones ille lo nota e face immediatamente modificationes in su communicato. Non habente un dictionario, ni un grammatica scripte disponibile – que face ille? Ille reformula su parola o expression secundo un modello usate multe vices antea: ille seque “le lege de analogia” – le procedura de un infante qui produce formas verbal correcte, sin saper alque de conjugationes o declinationes. E ille, como le infante, usa formas *regular* que se adapta a patronos cognite. Un exemplo: Habente legite o audite “linguas germanic, fenno-ugric, slavic” ille concludere que le gruppo de linguas del descendentes del romanos es “romanic”. Ille non recurre, post ricerca in dictionarios a un altere possibilitate “romance”, proque – tosto o tarde – ille senti que iste parola es confundibile con le “romance”, le aventura romantic o mesmo con un libro de un certe longor. Le scopo del language del humano non es solmente “esser comprehendite”, sed esser comprehendite sin ambiguitate, quandocunque ambiguitate e miscomprehension es *evitabile*.

Le IED esseva elaborate sub le direction de un *philologo* e un tal constata le existenita de vocabulos e lor significationes sin considerar le exigentias del leges del linguistica. Un *linguistico* (linguista professional, experto del linguistica) non haberea proponite “Le Vocabulario International tal qual” pro scopos communicative sin recomendar regulas pro *seliger* inter synonymos historica- o principalmente justificabile. Ille haberea monstrate le strategias pro evitar homonymos innecessari. In avantia. Pro isto on debe regrettar que le professor André Martinet² debeva preferer un professorato a

2 Le penultime director de recercas del IALA

un universitate (a ille esseva offerite plures a ille momento) ante un cooperation continue con doctor Gode in le elaboration de Interlingua, que haberea devenite assi – io es certe – un medio de communication ancora plus efficace jam ab le initio. Dr. Gode se monstrava postea esser un “vendedor” genial del nove lingua, introducete lo in le sphaera ubi su uso es irrefutabilemente utile: in le communication scientific. Un fato cruel interrompeva le developpamento in iste campo, que habeva tante promissas de successo.

Hodie le anglese ha conquirite le medicina. Que iste modeste obretta mie sia un adjuta in un altere campo – le utilisation de Interlingua como propedeutico in pedagogia de linguas!

Ingvar Stenström:
Formation de parolas in Interlingua
(Societate Svedese pro Interlingua 1999)
ISBN 91-971940-4-2

Per le mesme autor:

Interlingua - instrumento moderne de communication international

1-e edition (Läromedelsförlaget/Esselte Studium 1972)

1*Textos 2-e edition, revidite (1989 Servicio de Libros UMI)

2*Svensk kommentar ISBN 90-71196-16-X

2*Mélekklet magyarul ISBN 90-71196-02-2 (1987 Ferenc Jeszenszky)

2*Supplemento pro francophonos (1988 Danielsson-Mahé-Potet)

2*Supplemento pro germanophonos (1989 Zimmermann-Liebig)

2*Dansk udgave, 2-e ed. ISBN 87-89445-06-6. (1990 Andersen-Breinstrup-Frodelund)

2*Commentario pro lusophonos (1992 Waldson Pinheiro) ISBN 85-85453-02-8

2*Commentario. Norsk utgave (1992 D. & O. Oiseth)

2*Supplemento pro russophonos (1993 Jurij Cherednikov) (Tamben in Internet)

2*Supliment pentru români ISBN 90-71196-47-9 (1996 Toma Macovei):

2*Commentario pro poloneses (Malachowski-Wimmer) (Publicate in Internet)

In preparation:

2*Commentario pro hispanophonos (Euclides Bordignon)

Tema: Interlinguistica e Interlingua. Discursos public per Ingvar Stenström e Leland B. Yeager. (Union Mundial pro Interlingua 1991) ISBN 90-71196-17-8

Como inseniar Interlingua? Theorias e consilios practic. Un guida pro non-expertos. (Societate Svedese pro Interlingua 1993)

Interlingua-svensk ordbok. 25000 internationella ord. (Studentlitteratur, Lund, 1995), ISBN 91-44-60521-8

Occidental-Interlingue. Factos e fato de un lingua international.(Societate Svedese pro Interlingua, 1997), ISBN 91-971940-2-6